

РЕЦЕНЗИЯ

на дисертационен труд за получаване на образователната и научна степен
“доктор” по докторска програма

“Организация и управление извън сферата на материалното производство”,

автор на дисертационния труд: **инж. Ала ел Шемери**

тема: **“Тероризмът в пост-Садамов Ирак - състояние и перспективи”**

рецензент: **проф.д.ик.н. Стефан Ангелов Симеонов, ВСУ „Ч. Храбър“**

На вниманието на научното жури се предлага дисертация на Ала ел Шемери, подготвена под научното ръководство на проф.д.ик.н. Владимир Чуков със следните първоначални характеристики: обем 267 с. текст, разпределени в увод, три глави, заключение и библиографска справка с 246 нормативни, литературни и електронни източника на български, руски, английски и арабски език.

Дисертационният труд на инж. Ала ел Шемери разглежда сериозни и актуални проблеми. Анализът на ситуацията в постСадамов Ирак, генезиса и проявите на тероризма и противодействието му, усложнените международни отношения, държавната дезинтеграция и вътрешно мотивираните конфликти са от особена важност за ориентацията в обстановката в Ирак.

В увода, освен горепосоченото, Ала ел Шемери последователно представя актуалността на темата, регионалният, европейският и глобален обхват на анализирания проблематика, предмета, обекта и задачите на дисертационния труд. Значимостта на труда прозира в изходните разсъждения

на автора за тероризма като глобален и в същото време конкретен, специфичен феномен. Авторът е определил “вътрешните” параметри на работата, фокусирани около основната теза, че тероризмът, формиран в сложни, взаимно свързани културни, социални, икономически и политически условия, не може да бъде победен, но е възможно да бъде ограничен в някакви размери.

Отчетливо са представени предметът (тероризмът, а не международната и националната сигурност) и обектът (тероризмът в пост-саддамов Ирак, а не изобщо тероризмът в Ирак), целите и задачите и са определени местата за тяхното решаване в текста. Посочени са приложените инструментариум, методи и похвати на изследването, съобразени със спецификата на изследването. Избраната методология, основана на съчетанието на теоретико-аналитичния, историко-хронологичния и сравнително-аналитичния подход е подходяща и оптимална.

От тук нататък текстът е посветен на доказване на определената от автора основна задача да се „очертае генезиса на тероризма в неговите многообразни форми като на преден план се изведат регионалните и националните иракски белези в конкретен исторически момент“.

Авторът широко обосновава изследователските тези, доказвани в труда: че религиозният тероризъм е действие, продиктувано от общност или отделни лица, чиято мотивация се корени в догмите на вярата; че формирането на тероризма в Ирак е повлиян и продиктуван от регионални конфликтни фактори; че успешният модел на противодействие на иракския тероризъм изисква прилагане на комплексен подход, основан на стабилизирането на държавата.

Възприемам предложените от автора ограничения при разработването на темата като въпросите, свързани с Ислямска държава са оставени извън изследването.

Аналитичната характеристика на естеството и достоверността на труда личат от следното:

В първа глава „Теоретичен генезис на тероризма“, авторът проследява историческите корени на появата на съвременния международен тероризъм, разглежда същността и представя картината от съществуващи определения за тероризъм (като приема за работна дефиницията от Наказателния кодекс на САЩ); прави подробна типология на тероризма според целите, средствата и прилаганите тактики и стратегии в зависимост от обектите и субектите на терористична дейност; разглежда отликите и приликите между тероризма, партизанската война, национално-освободителните движения, държавния тероризъм, екстремизма и политическото насилие. Авторът решава два проблема с отправно значение за изследването: фокусира се върху дефинициите за тероризъм според документи на международните организации и представя поредица от международноправни актове, свързани с противодействието на международния тероризъм.

Няколко бележки по глава първа:

- имам резерви към историческата част от разсъжденията за тероризма. Те могат да бъдат публикувани по друг повод и на друго място. Сега стоят „механично“ привнесени и са осветлени с днешни понятия и стереотипи. Още повече, че сам авторът посочва датата на появата на съвременния тероризъм, откъдето би трябвало да започне изследването му.

- дали са защитими тези като: съществуването на двойни стандарти в международната политика; антиамериканизмът сред мюсюлманите като резултат на конфликт между ислямските и западните ценности;

В глава втора „Събитийни фактори за разпространението на тероризма в Ирак“ авторът разглежда палестино-израелският конфликт, причините за ирано-иракската война от 1980-88 г., възникването, развитието

и спецификата на кюрдският проблем, Кувейтско-иракската криза от 1990-91 г., падането на режима на Саддам Хюсеин през 2003 г., политическите реалности в постсадамов Ирак, анализирани са позициите на България и международната общност по отношение на кризата в Ирак. Авторът представя ново виждане на събитията в Ирак, като защитава недвусмислено, че атаката срещу Ирак е фундаментално нарушение на международния правов ред и е незаконна. Критиките му са насочени изцяло към американската администрация (Д. Буш, К. Райз, Р. Чейни, Д. Ръмсфелд, осветявайки техните интереси в петролния бизнес), чиито колосални грешки обуславят невъзможността да се институционализира демокрацията в Ирак. Интересна е съпоставката, направена от автора между възстановяването на следвоенна Германия и възстановяването на постсадамов Ирак. Поставяйки си въпроса каква бе целта на военната мисия и защо САЩ започват въобще войната, разкрива причините да се оправдае американската окупация и за свалянето на Саддам - ликвидиране на иракското производство на оръжия за масово поразяване, разкриване на връзките на Саддам и Осама бен Ладен, изграждането на демократичен Ирак чрез създаването на алтернативен режим и използването на иракските петролни ресурси за възстановяването на страната. Внимание заслужава анализът, посветен на кюрдското движение с неговите течения и колизии, чиито прояви авторът поставя в основата на сериозните източници за насилие в Ирак.

Бележките ми към глава втора са свързани с:

- крайната и острастена теза на автора, че палестино-израелският конфликт е неразрешим и обвиненията в държавен тероризъм срещу САЩ се базират на документ, цитиран от него като "Преустрояване на американската отбранителна стратегия, военни сили и ресурси за един нов век", проектиращ "звездните войни", но вече отпаднал от американските приоритети.

В трета глава се разглежда спецификата на тероризма в Ирак след 2003 г. Авторът последователно се спира на идеологическите и религиозните корени на различни течения в исляма; осветява появата на джихадистката идеология и практика; разкрива процеса на набиране на терористи и профила на бойците-самоубийци; прави социологически анализ на социално-икономическите предпоставки за ислямската радикализация; обяснява специфичните черти на тероризма в Ирак като доказва, че причините за участие в терористичен акт са по-малко религиозни, отколкото политически, икономически или други; изяснява характеристиките на различни въоръжени групировки в Ирак като подлага на анализ целите им, религиозната ориентация и политическата им принадлежност; определя и класифицира основните терористични субекти в ислямския свят и ги съпоставя с ислямските армии, милиции и въоръжени групи, действащи на територията на Ирак като показва как се измества центърът на радикалните действия от Ал Кайда към Ислямска държава; споделя основни изводи от терористичната практика на фундаменталистки организации и структури; прави опит да моделира системен подход за противодействие на терористичните действия на базата на практиката на НАТО.

Кандидатът доказва, че истинската пречка за напредъка на мюсюлманите е, че техните религиозни идеи и догми се разминават с нивото на съвременните нужди на ислямския свят и стават благотворна почва за развитието на радикални идеологии и поведение, предизвикващи изолацията на мюсюлманите.

Много умело авторът показва как незабележимо се осъществява индоктринацията сред членовете на терористичните организации и как постепенно те се отдалечават от истинския ислям. За пример се привежда еволюцията на представата за самоубийството като смъртен грях според Корана. Напълно споделям направените разсъждения, че в Ирак не се вземат мерки за ограничаването на терористичните самоубийствени актове, че няма

разработени стратегически мерки, насочени за решаване на социални проблеми в Ирак, че слабата държавност и оттеглянето на институциите допълнително усложняват обстановката. Очертава тревожната тенденция в постсаддамов Ирак вместо върховенството на закона предимство да получат каноните на ислямския шериат. Особено правдиво звучи направения извод, че след падането на Саддам, в Ирак все още не е намерена ефективна антитерористична формула. Авторът я нарича оперативна, но за да е действаща, тя трябва да има много по-широка и дълбока основа - социална, политическа, икономическа, конфесионална.

Бележките ми към текста на глава трета са:

- Не споделям крайния извод на автора, че религиозно-политическият тероризъм няма да бъде унищожен или че е невъзможна неговата изчерпателна дефиниция. Авторът прави анализ на групировките, но не го довършва - не казва нищо за разоръжаване на групировките, за възстановяване на светското законодателство, за федерализиране на териториите по племенен, конфесионален, етнически и политически признак, каква би трябвало да е политиката към чуждите наемниците, които са 99% от бойците, не поставя в центъра на анализа финансирането на групировките. Обобщаването на съжденията на автора допринасят за изработването на дефиниция за тероризма в широк смисъл.

- внимание заслужава идеята на автора за създаването на международна структура на арабските държави с координиращи функции в борбата с тероризма. Сравнението с Шанхайската организация за сътрудничество (от автора наречена "за сигурност") и с ОССЕ е удачно, предвид целите на тези организации - укрепване на стабилността на държавите, икономическо развитие и културно взаимодействие.

- Подкрепям изводите на автора, че е необходим консенсус по съдържателната страна на тероризма за изработване на адекватен инструментариум от оперативен, тактически и стратегически характер за

ограничаването и ликвидирането му, за слабата иракска държавност и нейното силно етноконфесионализиране и влиянието на регионални лидери.

В заключението намира място острастената позиция на автора за причините за нарастващия тероризъм в Ирак. Авторът тук е извел поредица защитени изводи и е посочил приносните моменти в дисертационния труд, които считам за лично негово дело. В приложената справка за приносите, отразени като кардинални, формулирани пет научно-теоретични и един научно-приложен принос. Те обогатяват съществуващото знание, представляват новост като анализ в науката, намират приложение в практиката като авторски модел, базиран на предвижданите политики и мерки за стабилизирането на Ирак.

Успех е постигнатият интердисциплинарен характер на труда с разглеждането на религиозно-догматични, управленски, социологически, правни, технологични и исторически въпроси. Но, разнообразието на употребяваните понятия е съпътствано с неточности и недиференцираност.

Документирана е литературната осведоменост на автора. Коректно се борави с приложените източници, но авторът рискува като се позовава на политически и журналистически коментари, явно не безпристрастни по тематиката. Съществен информационен канал са личните впечатления, разговори наблюдения на автора с преки участници в изследваните събития.

Авторефератът е изготвен съгласно изискванията към подобен род съчинения като отразява вярно и точно дисертационния труд.

Направените препоръки и бележки не намаляват приносния характер на авторския труд.

С оглед на изложеното имам основание да препоръчам на членовете на Научното жури да дадат положителния си вот за присъждане на инж. Ала Ел Шемери научната и образователна степен „Доктор“ по докторска програма

”Организация и управление извън сферата на материалното производство” в
професионално направление 9.1.Национална сигурност.

Рецензент:
проф. д.н. Стефан Симеонов

Варна
10.08.2015 г.